

Halászat

A Magyar Földművelésügyi Minisztérium
kiadványa

TARTALOM:

Dr. Maucha Rezső: A természetes vizek és mesterséges halastavak népesítésének tudományos alapjai	97
Dr. Sivó Emil: Mi érdekelje a tógazdát a lehalászás befejeztével?	99
Székelyi Árpád: Természetes vizek 1947. évi halasítása .	102
Erdősi Károly: Halászati szövetkezetek ügyvitele és adminisztrációja	103
Győrváry Ernő: Tógazdaságaink	105
A jó szövetkezet (Egy kis közvéleménykutatás.)	107
Oeconomo György: Időszerű teendők a tógazdaságokban	108
ifj. dr. Szabó Zoltán: Halászati szakoktatás	110
Papp Anna: Halpenész — Szaprolégna	111
Ujdonságok—Vegyesek — Szerkesztői üzenetek — Árjegyzés — Hirdetések	

Felelős szerkesztő: Faragó Sándor

Szerkeszti: ifj. dr. Szabó Zoltán

I. (XLVI.) ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1947 DECEMBER 15.

11—12 SZÁM

HALÁSZAT

A FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADVÁNYA.
A HALÁSZAT MINDEN ÁGÁT FELŐLELŐ SZAKLAP.

Megjelenik egyelőre minden hó közepén.

I. (XLVI.) évfolyam.

Szerkesztőség:

Budapest, II., Herman Ottó-út 15.
Országos Halélettani és Szennyvízvizsgáló
Kísérleti Intézet.
Telefon: 161-158.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 11.
Földművelésügyi Minisztérium vizgazdasági
ügyosztálya II. em. 289/b.
Telefon: 121-790, 122-750, 128-590, (35. m. á.)

Kéziratokat, szakkérdéseket és leveleket a szerkesztőség címére küldjük.

Az előfizetési és hirdetési ügyeket a kiadóhivatal intézi.

Előfizetési díj 1 évre belföldre 24.— Ft. külföldre 48.— Ft.

A hivatásos halászok (szövetkezeti és szakszervezeti tagok) és horgászok (MOHOSZ tagjai) valamint állami alkalmazottak és nyugdíjasok 50% kedvezményben részesülnek.

Postatakarékpénztári csekkszám: **10.094** HALÁSZAT szaklap, Budapest.

Szerkesztőbizottság:

Elnök: **BORVENDÉG ERNŐ DR.** miniszteri tanácsos,
a földművelésügyi minisztérium vízügyi főosztályának főnöke.

Alelnök: **Antos Zoltán** miniszteri tanácsos,
a földművelésügyi minisztérium vizgazdasági ügyosztályának vezetője.

Tiszteletbeli elnök: **RÉPÁSSY MIKLÓS** ny. államtitkár.

Tagok: **Faragó Sándor** felelős szerkesztő és felelős kiadó, a Balaton halászati felügyelője, **Gaál Elemér** műszaki tanácsos, az Országos Halászati Felügyelőség vezetője, **Kóczán Lajos** a Halászati Szövetkezeti Központ ügyvezető igazgatója, **Maucha Rezső dr.** egyetemi c. ny. rk. tanár, az Országos Halélettani és Szennyvízvizsgáló Kísérleti Intézet vezetője, **Nádasdi Pál** miniszteri osztályfőnök, a Magyar Állami Hal- és Nádgazdasági Üzemek ügyvezető igazgatója, **Sivó Emil dr.**, a Magyar Tógazdaságok és Halkereskedelmi Részvénytársaság vezérigazgatója, **ifj. Szabó Zoltán dr.** kísérletügyi I. o. fővegyész, szerkesztő, **Tatár László** a Magyar Országos Horgászszövetség alelnöke.

VARGA MIHÁLY

Szeged, Aradi-utca 4
Telefon: 461. Sürgőny cím: Kender.

**Első magyar mechanikai
hálógyár kenderkikészítő és
kötélgyár.**

Gyárt: haláshálókat minden méretekben és szembőségben, komplett felszerelt húzóhálókat, emelő és dobóhálókat, varsákat, rákhálót, hal-tartó szákot, mindenfajta sporthálót, insléget, halászkozelet, stb. **Eredeti norvég horgok.**

A természetes vizek és mesterséges halastavak népesítésének tudományos alapjai

I. rész.

Írta: Dr. Maucha Rezső

Folyóiratunk októberi számában azokról a tudományos eredményekről számoltam be, amelyek lehetővé teszik, hogy a természetes vizek és halastavak termelő-képességét számszerű adatokkal fejezhessük ki. E kísérleti úton megállapított számértékek azzal a reménnyel kecsegtetnek, hogy már belátható időn belül a természetes vizek és halastavak holdankinti halhúshozamát, vagyis a természetes hozamot, a víz kémiai vizsgálata, avagy a víz tipikus termelőinek, a növényi planktonlényeknek számlálása alapján egyszerű módon előre meghatározhatjuk. Most egy lépéssel tovább megyünk és ama vizsgálatok eredményeit óhajtjuk ismertetni, melyek a természetes vizek és halastavak népesítésének tudományosan indokolt mértékére nézve nyújtanak felvilágosítást.

E végből vissza kell térnünk arra a megelőző cikkünkben már említett fontos megállapításra, amely szerint a természetes vagy mesterséges úton létrejött vízfelhalmozódások olyan **magasabbrendű biológiai egységnek** tekintendők, amelyen belül az összes természeti tényezők egymást egyensúlyban tartani törekuszenek. A természetben tiszta víz nincs, mert a víz nagy oldóképességénél fogva a környező világból, a medert felépítő kőzetekből sokat, a légkörből pedig gázokat old ki és ez a körülmény képesíti egyúttal arra, hogy **élettérré** (biotop) alakuljon át. Ha ugyanis a víz nem oldana fel idegen anyagokat, akkor steril maradna, mert az élet csirái a vízbe kerülve ott nem találnák meg életfeltételeiket. A kémiailag tiszta víz az élet fenntartásához nem elegendő, mert vizen kívül tápláló anyagokra és a lélekezéshez oxigénre is szükségük van az élőlényeknek. Ennélfogva, minthogy a természetben egészen tiszta víz nincs, steril víz sem fordul elő, mert az élet csirái mindenütt jelen vannak és ha az életfeltételek biztosítva vannak, a víz benépesedik élőlényekkel, az **élettér magasabb fokozatába lép elő**. A biológiai történet mármint a **háromdimenziós életterben és időben** megy végbe, ami tulajdonképpen nem egyéb, mint a kémiai fizikai és élettani folyamatok ingázó egyensúlyának folyamatos sorozata.

A vizeket benépesítő élőlények összessége, az **életközösség** (biocénózis) a szervezetek élettani folyamatainak minősége és az élettérben betöltött szerepe szempontjából három csoportba osztható. Az első csoportba a **termelők** (producensek) tartoznak, vagyis azok a lények, melyek a szerves világból **önállóan** képesek megélni, mert az élet fenntartásához feltétlenül szükséges szerves anyagokat szervesetlen vegyületekből, éspedig elsősorban **széndioxidból és vízből** önállóan fel tudják építeni. A vízi élettér legfontosabb termelői, a **növényi planktonlények**, ezek csak mikroszkóppal látható rendkívül kicsiny algák.

A második csoportba soroljuk a **fogyasztókat** (konzumensek). Ide tartoznak az állati módon, tehát szájnyaláson át táplálkozó szervezetek. A vízi élettér legmagasabbrendű fogyasztói a **halak**. Minthogy az állati módon táplálkozó fogyasztók szervesetlen vegyületekből szerves anyagokat felépíteni nem tudnak, életük fenntartásához azonban szerves-anyagokra feltétlenül szükségük van, ezek termelők nélkül életképtelenek volnának, tehát a termelőkre vannak utalva, mert végeredményben **közvetlenül** (növényevők), vagy **közvetve** (állatevők), ragadozók, detrituszevők) a termelőktől felépített szervesanyagokból táplálkoznak. Rendeltetésük az élettérben, hogy a szervesanyagokat testükben **élőanyag** alakjában felraktározzák, miáltal az élettérben végbemenő biológiai folyamatok részére szükséges potenciális energiamennyiséget mindenkor biztosítják. Óhatatlan azonban, hogy az élettérben lejátszódó biológiai történet során a szervesanyagok egy része **élettelen** állapotba ne kerüljön. A különféle váladékokkal, ürülékkel és az elhalt növényi és állati szervezetek testmaradványaival az élőlények testében felhalmozódott szervesanyag élettelen szervesanyaggá válik, ami az **elbontó szervezetek** (reducensek) martalékává lesz. Ezek a szervezetek képezik a biocénózis **harmadik** csoportját és elsősorban **baktériumok**. Feladatuk az élettérben, hogy az élettelenné vált szervesanyagokat ismét szervesetlen vegyületekké bontsák el, illetőleg, hogy a szervesanyagokat felépítő elemeket olyan szervesetlen vegyületekké csoportosítsák, amelyekre a termelőknél a szervesanyagok felépítésére közvetlenül szükségük van.

Az elmondottak nem azt jelentik, hogy a termelők és fogyasztók a testüket felépítő szerves anyagokat teljes mennyiségében tartják bomlatlan állapotban készletben, mert ezek is, miként az elbontó szervezetek, a szervesanyagok egy részét szintén teljesen elbontják, de csak annyit, amennyi az **életfolyamataik fenntartásához szükséges energia felszabadításához okvetlenül szükséges**. A halaknál a felvett szerves

tápláló anyagoknak azt a részét, ami erre a célra fordítódik, éppen ezért **fenntartó tápláléknak** nevezik.

A vízi életterben tehát egy **megfordítható folyamat**, vagy más szóval **körfolyamat** megy végbe, amelynek első szakaszát, vagyis a szervesanyagok felépítését a termelők, második szakaszát, a szervesanyagok elbontását pedig az elbontó szervezetek bonyolítják le. Ez utóbbiak tehát a körfolyamat **megfordíthatóságát** (reversibilitását) eszközlik. A fogyasztók a biológiai történés folyamatban tartásához szükséges energiát tartják készletben. Minthogy a termelők, fogyasztók és elbontó szervezetek összeműködése egy törvényszerűen végbemenő körfolyamatot tart üzemben, nyilvánvaló, hogy az életközösség e három csoportja között úgy mennyiségi, mint minőségi vonatkozásban törvényszerű kapcsolat áll fenn, ez a **biológiai egyensúly**.

A biológiai egyensúly részleteinek tárgyalásába itt nem hatolhatunk, az túlságosan messze vezetne bennünket célunktól. Itt csupán azt akarjuk megemlíteni, hogy a biológiai egyensúly kialakulását nagy mértékben befolyásolja az egymással élő szervezetek faji minősége is. Az egymással élő fajok egymással kölcsönviszonyban állanak. Így valamely természetes vízben egymás mellett élő halak faji minősége és azok mennyisége sem múlik a véletlenen, hanem azt a környezeti tényezők szabják meg. Pl. a Balaton még akkor sem volna kifejezetten pontyos víznek tekinthető, ha a pontyívóhelyek, a berkek, még ma is ősi állapotukban volnának, mert a víz kémiai összetételéből következtethető, továbbá a meder minősége, geológiai és morfogeográfiai alkata oda mutat, hogy a Balaton nem a ponty élettere. Érthető tehát, hogy a ponty helyett annak táplálék konkurrensa, a **dévér keszeg** szaporodott el a magyar tengerben nemcsak azért, mert ennek a halfajnak megfelelő ivóhelyek rendelkezésre állanak, hanem azért is, mert a többi környezeti tényezők is ennek a halfajnak kedveznek. Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy a Balatonban a ponty ne tudna megélni, avagy növekedni, ezt már az eddigi tapasztalat is megcáfolta, de a dévérkeszeggel szemben annyira hátrányos helyzetben van, hogy a természetes egyensúlyhelyzet kialakulása során feltétlenül le kell szorulnia a küzdőtérrel. Feltehető azonban, hogy céltudatos és kitartó emberi beavatkozással az egyensúlyhelyzet a dévér keszeg rovására a ponty javára oly mértékben eltolható, hogy ezáltal a Balaton nemeshal fogási aránya lényegesen feljavítható. Ennek legtermészetesebb módja, mint az az elmondottakból következtethető, megfelelő mennyiségű pontyivadék rendszeres kihelyezése és egyidejűleg a dévér keszeg sorainak természetes úton való céltudatos ritkítása volna. Már az a körülmény egymagában, hogy a dévérkeszeg négy-ötször lassúbb növekedésű, mint a tógazdasági nemes ponty, sikert ígér, bár mint mindjárt látni fogjuk, a Balaton nagy kiterjedése miatt, e kérdés megoldása nem mondható egyszerűnek. Az erre vonatkozó kísérletek a legközelebbi jövőben indulnak meg, reméljük kielégítő sikerrel. Ezt a reményt az alábbi megfontolásokra alapítjuk:

A Balaton természetes hozamát a tó termelőképességének megállapítása végett végzett kísérleteink eredményei alapján holdankint 75 kg-ra becsüljük. Több évtizedre terjedő halfogások közepértékéből mármost kiszámíthatjuk, hogy nagy általánosságban ez a mellékelt táblázatban közölt mennyiségek szerint oszlik meg a különféle halfajok között:

Dévér keszeg	49,50 kg (66,0 %)
Garda	12,06 „ (16,1 %)
Ragadozó őn	1,05 „ (1,4 %)
Fogas süllő	8,49 „ (11,3 %)
Ponty	1,80 „ (2,4 %)
Harcsa	0,75 „ (1,0 %)
Csuka	1,35 „ (1,8 %)

Látjuk ebből a táblázatból, hogy a 75 kg természetes hozamból csak mintegy 12 kg, vagyis 16,5 % a nemeshal, a többi keszegfélékből, legnagyobbbrészt dévérkeszgeből áll. Hogy a természetes hozam túlnyomó részét pontyval helyettesítsük, azt természetesen megvalósítani nem lehet, nemcsak azért, mert a Balaton természetétől fogva nem kifejezetten pontyos víz, hanem elsősorban már azért sem, mert a kerekén 106,000 kat. holdnyi tó a mesterséges beavatkozás szempontjából túlságosan nagy objektum, ami kitűnik abból, hogy ilyen mérvű népesítés esetén 19,000,000 darab, vagyis 19,000 q 10 dekás ivadékok kellene évente a Balatonba kihelyezni. Erről tehát már eleve le kell mondanunk, mert a cél csak az lehet, hogy a pontyállomány százalékszámát a lehetőség határain belül a jelenlegi 2 %-ról, 10—15 %-ra növeljük. Az eddigeli végzett népesítések, t. i. 100 q pontyivadék évenkénti kihelyezése azonban, e célra nem elegendő, mert 10 dekás átlagsúlyú ivadékok tételezve fel, évenként legalább 2000 q ivadékok kellene kihelyezni, ami a mai halárak mellett közel 2,000,000 forintnyi évi kiadás jelentene. Éppen ezért, miként azt lapunk ez évi november havi számában **Antos Zoltán** kifejtette, a földművelésügyi minisztérium illetékes tényezői ezt a célt egyrészt olcsó pontyivadék előállításával, másrészt a dévérkeszeg állomány

ritkítása végett megfelelő mennyiségű harcsaivadék kihelyezésével iparkodik elérni. Évégéből a Balatonnal könnyen kapcsolatba hozható ivadéknevelő tógazdaságok létesítését tervezik a Szigligeti öböl környékén, esetleg a Sió mentén létesítendő rizsföldeket szándékoznak olcsó pontyivadék nevelésére kihasználni, továbbá harcsaivadék nevelésére történnek intézkedések.

Az eszmét életrevalónak tartjuk, mert az a biológiai egyensúly figyelembevételével, tehát a modern biológiai kutatás eredményeinek igénybevételével szándékozik a kérdést megoldani. A harcsaivadék kihelyezésével kapcsolatosan emlegetett **Pandóra**-szelence átkos szellemeitől sem félünk, mert véleményünk szerint a Balaton miliótnyezői a harcsának épp oly kevésbé kedveznek, mint a pontynak, mert ha ez nem így volna, akkor a Balaton mai dévérkeszegállománya mellett jóval nagyobb harcsafogásokat kellett volna már eddig is elkönyvelni. A harcsa ugyanis a természettől fogva is él a Balatonban, de miként a ponty valószínűleg a megfelelő ivási lehetőségek és bűvőhelyek hiányában, nem tud kellő mértékben elszaporodni, illetőleg tenyészni.

A Balaton nemeshal állományának tervezett feljavításától azonban gyors sikert várni nem szabad. Előreláthatólag csak több évi céltudatos munkától várható a kevésbé értékes és nemes halak fogási arányának a mintegy 23 évre terjedő statisztika szerint 83,5:16,5 kedvezőtlen arányát esetleg 65:35 értékre csökkenteni.

Mi érdekelje a tógazdát a lehalászás befejeztével?

Természetesen a hal ára..... hallom a címben feltett kérdésre a kórusban adott választ. Hát igen, ez elsőrangúan fontos, de nem egyedül fontos! Ezúttal a termelés és a **termelési kalkuláció** szempontjairól kívánunk szólni, hiszen az értékesítés kérdéséről már jelent meg a „Halászat“-ban általános tájékoztatás.

A lehalászás bekoronázása a tógazda egész évi működésének. Természetes tehát, hogy annak eredményét a jövőbeni termelés szempontjából gondos és részletes tanulmányozás tárgyává kell tennie. A halgazdasági tankönyvek ezirányú felvilágosításait minden tógazda figyelmébe ajánljuk, de minthogy a kevés számú jó tankönyv nem mindenki számára érhető el és még a legalaposabbak sem terjednek ki fontos gyakorlati és most speciálisan aktuális szempontokra, szükségesnek látjuk néhány körülményre tógazdáink figyelmét felhívni.

A vizsgálat tárgya a tógazdaság **gazdasági eredményének** megállapítása tavanként és az egész gazdaság átlagában. Ehhez kapcsolódik az **anyagi eredményt** kialakító tényezők számszerű kikutatása és összefoglalása. Mindezek célja pedig a **tanulásoknak** a jövőre nézve való levonása.

Minden lehalászásra kerülő tó mennyiségi eredménye ebben az időpontban már a tógazda rendelkezésére áll. A lehalászott tavakra nézve pontosan tudja, hogy milyen fajtajú, milyen számú és milyen súlyú halat nyert a tóból. Ezt összeveti fajtanként a kihelyezett darabszámmal és súllyal és a halmennyiség különbözetéből megállapítja a **súlyszaporulatot**. Ezután tekintetbe veszi a feletett takarmánymennyiséget és kiszámítja, hogy az ú. n. takarmányegyüttható alapján milyen mennyiségű halszaporulatot kell az etetésnek betudnia. (Csillagfürtnél, tengerinél és ezekkel egyenértékű takarmányfajtáknál 4 kg, extrahált olajpogácsafajtáknál 6—8 kg feletett mennyiséget számítsunk 1 kg halhússzaporulatra.) Ha az etetésből nyert súlyszaporulatot a fentiek szerint kiszámított mennyiségből levonjuk, megkapjuk a tó természetes hozamát, amelyet a tóterületre elosztva kiszámítjuk az **1 kat. holdra eső természetes hozamot**. Például:

A tó területe 50 kat. hold.

Kihelyezésre került:

3.000 kg ponty és 50 kg ragadozó, összesen ..... 3.050 kg hal

Lehalászás eredménye:

12.550 kg ponty és 200 kg ragadozó, összesen ..... 12.750 „ „

A tó termése (szaporulat) ..... 9.700 kg hal.

Feletettünk:

100 q csillagfűrtöt, mely megfelel ..... (1:4) 2.500 kg

50 „ olajdarát, mely megfelel ..... (1:6) 833 „ 3.333 kg hálnak.

Marad a tó természetes hozamként ..... 6.367 kg hal,

mely 50 holdra elosztva példánkban megfelel ca 127 kg holdankénti természetes

hozamnak. (A kihelyezett és lehalászott halak darabszámát ezenkívül szintén össze kell hasonlítanunk.)

A természetes hozam ily módon történt kiszámításánál tudatosan elhanyagoltuk az esetleges trágyázással elért terméstöbbletet. Tesszük ezt azért, mert a trágyázás hatását már a természetes hozam emelkedésének, tehát a talaj, illetve a víz megjavított voltának következményeként tudjuk be. Hazánkban a talaj- és vízviszonyoktól, valamint egyéb, ehelyütt részletesen nem tárgyalható körülményektől függően a tavak természetes hozama általában 70—150 kg között mozog. (Természetesen akad ennél jóval kedvezőtlenebb és jóval kedvezőbb természetes hozamú tóterület is.)

Ha a tógazdának rendelkezésére állanak egyes tavainak korábbi természetes hozamára vonatkozó adatai, úgy megfelelő összehasonlítási alap birtokában van és könnyebben kutathatja a netáni rosszabbodás vagy esetleges javulás okát. **A rosszabbodási tényezők** között a lefolyt évben a szokottnál nagyobb szerep jutott az **aszály** okozta kárnak, hiszen a vízzel nem borított, vagy nem kellő vízmagasságban borított tavakban a halak élettere csökkent. A természetes hozam helyes számához tehát tulajdonképpen csak akkor jutunk, ha a tó összes természetes hozamát a vízzel borított tóterületre osztjuk el. Az idén még gyakori csökkentő tényezője volt a természetes hozam nagyságának a tavak **káros vizi növényzettel** benőtt volta, mert ezek a növények elvonnak a halak elől testük növekedéséhez szükséges tápanyagokat. Ahol ebben látjuk a hibát, ott a fokozott tótisztítás elengedhetetlen. Ahol az előbb említett két körülmény nem áll fenn, ott elsősorban a **talaj romlásában** kell keresnünk a természetes hozam nem kielégítő voltának okát. Ebben az esetben tanácsos a talaj iszapjából, mégpedig a felső rétegből és a ca 50 cm-nyi mélyen fekvő rétegből talajvizsgálatot készíttetnünk. Ez fogja megmutatni, hogy milyen **trágyázás** a legmegfelelőbb a tótalaj javításának céljaira.

Nem kielégítő lúghatású talajoknál a **meszeszés** feltétlenül kívánatos. A gyakorlatban a meszeszés csaknem minden esetben a tavak természetes hozamának emelkedéséhez vezet. Kivételek aránylag ritkán akadnak. Minden esetben jótékony a **foszforos trágyázás**, sajnos azonban ehhez — a mai viszonyok között — a tógazda csak nehezen juthat.

A nem kielégítő eredménynek a normálnál nagyobb **darabhiány** is okozója lehet. Tudjuk, hogy ennek számos, néha egészen speciális oka is van. (Orvhalászok kártevése.) A természetes okok közül megemlítjük a vízmadarak pusztítását (különösen aszályos időben, sekély vízben) és a betegségek következtében beállott elhullásokat. Sajnos azonban gyakran kellő gondossággal elhárítható műszaki hiba is okoz túlzott darabhiányt. (Halak elszökése a lefolyónál alkalmazott rács hibás kezelése következtében.)

A darabszámcsökkenés azonban — különösen, ha az a termelési idény kezdetén állt be — a természetes hozamban csak részben fogja hatását éreztetni, mert a tóban maradt egyedek nagyobb súlygyarapodása azt bizonyos mértékben ellensúlyozza. Igaz, hogy ezáltal termelési céljainknak nem megfelelő nagyságú halhoz jutunk, ami különösen az ivadéktermelésnél hiba, mert kevesebb számú, de nagyobb darabsúlyú ivadék rosszabbul használja ki a tó természetes hozamát, mint nagyobb számú kisebb ivadék vagy visszatartott kétnyaras tenyészanyag, melyet piacképes súlyra hátrány nélkül tudunk a következő termelési időszakban felhízlalni.

Végül mint magától értetődő követelményt megemlítem, hogy a megfelelő súlygyarapodásnak egyik előfeltétele a jó minőségű hallal történő népesítés. Ezen a téren hazánkban a háború előtt már alig volt kívánni való és remélhető, hogy a gazdálkodás újrafelvételénél e téren megmutatkozott hiányosságok immár általánosan megszűnnek. A **jó minőségű tenyészanyag gondos kiválogatására** illetve a háború utáni időkben több helyen tapasztalt nem megfelelő anyagnak a kihelyezésnél való mellőzésére minden esetben felhívom a figyelmet.

Az elmondottak csak legfontosabb mozzanataikban tárgyalják a termés mennyiségére kiható és a gazda munkájával többé-kevésbé befolyásolható tényezőket. A tógazda azonban, mint minden vállalkozó, elsősorban anyagi szempontokat vesz figyelembe és a **terméshozam az anyagi eredmény kialakulásának csak egyik fontos tényezője.**

A másik, ebben a vonatkozásban **egyenrangúan fontos tényező a termelt halhús önköltségi ára.** A lehalászás után a tógazdának erre vonatkozólag feltétlenül számvetést kell készítenie. Míg a természetes hozam megállapításánál megbízható adatok csak a lehalászott tavakra nézve állnak rendelkezésre és így csak azok adatait vizsgálhatja, addig az előállítási költségek kiszámításánál be kell kalkulálnia az esetleg le nem halászott, tehát vagy tavaszi lehalászásra szánt, vagy ú. n. kétéves üzemre beállított tavakat is. Ezek hozamát a próbahalászatok alapján tehát meg kell becsülnie és a művelése alatt álló tógazdaság terméseredményéhez (szaporulatához) hozzá kell számíttania. Az önköltségi ár kiszámításánál a szaporulatot (fenti példánkban 9.700 kg) vesszük tekintetbe. A halhúshozamnál azonban figyelemmel kell

lennünk annak értékére is, mert a tavakba — az idén sajnos nagyszámban — bekerült vadhal alacsonyabb értékű. Így a számításhoz annak mennyiségéből ússzunk le annyi százalékot, amennyi az értékkülönbözetnek a pontyhúshoz viszonyítva megfelel és csak ezt a csökkentett mennyiséget állítsuk be az önköltségek számítása szempontjából kalkulációnkba.

Az önköltségi ár kiszámításánál az idén még olyan szempontokra is figyelemmel kell lenni, amelyek normális időben nem merülnek fel. Értem ezalatt a **háborús károk** pótlására fordított összegeket. Ezek a **rendkívüli kiadások** is két csoportra oszthatók és pedig egyfelől a hiányzó felszerelések pótlására, valamint tönkrement műtárgyak és épületek újjáépítésére felmerült kiadásokra, másfelől a nagyobb elhanyagoltság folytán az átlagos szükségletet meghaladó mértékben egyszerre felmerült tőfenntartási és tótisztítási költségekre. A **normális kategóriába tartoznak** ezzel szemben a minden termelési évben rendszeresen visszatérő üzemi és etetési költségek. Minden tógazda, miután tételenként összegezte a termelési idény alatt felmerült összes kiadásait, boncolja szét az idén ezeket a tételeket és állítsa össze a következő rovatok szerint:

1. Hosszabb időre szóló építkezési költségek (új vagy újjáépített épületek, műtárgyak); új beszerzésű igásállatok, kocsik, lószerszámok és egyéb hosszabb ideig szolgáló tógazdasági holt- és élőfelszerelés, új csónakok, stb.;

2. rendkívüli tőfenntartási költség (elhanyagolt csatornák kitisztítása, műtárgyak és töltések javítása, stb.), rendkívüli gazirtás; idesorolnám a hálóanyagoknak, halászcsizmáknak nagyobb mérvű felújítását;

3. rendszeresen felmerülő üzemi kiadások (haszonbér, a gazdaság vezetőjének és az éveseknek a fizetése, normális töltésvédelem, tó- és csatornatisztítási munkák, ezekre kiadott üzemanyagok és napszámbérek, adók, szociális terhek, vízdíjak, halászati eszközök évről-évre felmerülő javítása, illetve pótlása);

4. etetési költségek (a takarmány ára, szállítási, tárolási, darálási költsége és az etetésre fordított napszámok).

(Aki hitelt vett igénybe, ne feledkezzék meg a kamat beszámításáról.)

Az önköltségi ár kalkulálásánál fentiek összeállítása után **három különféle ár** kiszámítását ajánlom:

a) Tekintet nélkül a megtörtént szétboncolásra, számítsa ki minden tógazda, hogy mibe került számára az idén 1 kg halhús termelése **az összes kiadás tekintetbe vételével**. Erre azért van szükség, mert a gyakorlati életben, sajnos, gyakran felmerülő eset, hogy megfelelő tőke vagy hosszabb lejáratú hitel hiányában a tógazdának nincs más bevételi forrása, mint a megtermelt hal. Az így nyert önköltségi ár sok esetben szomorú képet fog adni és noha gyakorlatilag igen sajnálatos módon ez az önköltségi ár terheli az idén a tógazdát, azt természetesen még sem szabad a jövőre nézve irányadónak elfogadni.

b) A második számításnál a tógazda **teljes egészében csak a 3. és 4. csoport adatait** vegye figyelembe és ehhez adja hozzá az 1. csoportban foglalt kiadások ötöd részét és a 2. csoportban foglalt kiadások harmad részét. Ezt abból a megfontolásból kifolyólag ajánlom, hogy az 1. csoportba sorozott kiadások leírása 5 év alatt, a rövidebb időre szóló kiadások törlesztése pedig 3 év alatt foganatosítandó. Az 1 kg halhúrra **ezen az alapon** kiszámított önköltségi ár már normálisnak és **irányadónak fogadható el** és ezt a számot zsinórmértéknek tekintheti a jövőre nézve a tógazda.

c) A harmadik számítás elvégzése tisztán azért kívánatos, hogy a tógazda tájékoztatást nyerjen az etetés anyagilag kifizetődő volta tekintetében. Kiszámítandó a már ismertetett takarmányegyüttható alapján, hogy mibe került a 4. csoportban foglalt költségek figyelembe vételével 1 kg **takarmányozás útján nyert halhústöbblet**. A halarak fogják megmutatni, vajjon érdemes volt-e takarmányozást folytatni a tógazdaságban. A tógazda e szerint teheti majd fokozott takarmányozással belterjesebbé vagy a takarmányozás csökkentésével külterjesebbé gazdálkodását, természetesen figyelembe véve a jelenlegi takarmányárakat és a nézete szerint várható jövő évi halárakat. Itt persze már szerep jut a vállalkozó egyéni megítélésének is.

Fenti számítások arra irányultak, hogy felvilágosítást adjanak a tógazdának 1 kg halhús önköltségi árára nézve. A gazdaság hozama szempontjából **ez a legfontosabb szám**, mert ha a számítás eredményeképpen adódó önköltségi ár magasabb, mint az elérhető eladási ár, akkor baj van és ezen segíteni kell, mégpedig vagy a tavak hozamának emelése vagy a költségek leszorítása útján. Az a tógazda, akinél azonban az idén az önköltségi ár nem nagy mértékben haladja meg az elérhető eladási árat, még semmiesetre se essék kétségbe, mert a háborús károk helyreállításának megtörténtével a tavak hozama emelkedni fog és költségei is csökkennek a jövőben. Ahol azonban ezeknek a tényezőknél tekintetbe vétele után is reménytelenül magas az önköltségi ár, ott súlyos hibának kell lennie és a tógazda részéről egész jövőjére kiható elhatározás válik szükségessé.

Az 1 kg halhús önköltségi árán kívül azonban még egy számot kell megvizsgálnia minden tógazdának. Nevezetesen meg kell állapítania, hogy **1 kat. hold területre milyen költségtétel esik.** Ez a szám, ha közvetlenül nem is jellemzi a gazdálkodás végső anyagi eredményét, mégis nagyon fontos abból a szempontból, hogy a tógazda lássa, hogy 1 kat. holdra számítva az egyes költségtényezőkből (haszonbér, alkalmazotti fizetések, napszámok, tófenntartás, üzemanyag, stb.) mily összeg esik, mert így módjában lesz egynemely tétel tekintetében a tapasztalt **aránytalanságokat megfelelő intézkedéssel csökkentenie.** Figyelembe kell venni a kapott szám megítélésénél azt, hogy bizonyos költségek (így pl. a gazdaságvezető fizetése, illetve a tógazda életfenntartására fordított kiadások) nem arányosan emelkednek a tógazdaság területével. Nagyobb kiterjedésű tógazdaságoknál tehát általában alacsonyabb az 1 kat. holdra eső regie.

Minden tógazda elsőrendű érdeke, hogy üzemének rentabilitását ismerje és a számadatokat vizsgálva olyan változtatásokat kezdeményezzen, amelyek a gazdasági és az anyagi eredményt javítani alkalmasak. Az a tógazda, aki a **fentleírt utókalkulációkat elmulasztja, sőtétben tapogatózik** és szerencsés körülmények esetén többlehaszontól fosztja meg magát, kedvezőtlen viszonyok között pedig meglepetészerűen nehézségek közé kerül olyan esetben is, amikor kellő előrelátással gazdaságosabbá tehetné üzemét.

Dr. Sivó Emil.

Természetes vizek 1947. évi halasítása

A halászat demokratikus átszervezése kapcsán a földművelésügyi kormányzat az elmúlt két és fél évben nagyjelentőségű változásokat hozott létre. A szervezés munkájának befejezése után **idén ősszel került első ízben sor** a halászat fejlesztésének nagyszabású kiszélesítésére tárgyí vonalon a háború utáni első nagymérvű pontyivadék kihelyezése útján. Az államkincstár tudatában van annak, hogy a **természetes vizek halászati jogát bérlő szövetkezetek megerősödése elsősorban a vízterületek intenzív halasítása útján biztosítható**, ezért már a haszonbérleti szerződésekben ivadékkihelyezési kötelezettséget írt elő. Az előírás annak a mennyiségnek figyelembevételével történt, mely a vizek halállományának pótlásához elengedhetlenül szükségesnek látszott. A haszonbérleti szerződésekben előírt halasítási kötelezettség **összesen évi 3,5—4 vagon (350—400 q) ivadék kihelyezését** jelenti. Ezenfelül a szerződésben **módot és lehetőséget nyújtott a bérlőknek a tekintetben is, hogy a bérelt vízterületükön kivüleső árkokból és mélyedésekből az ott rekedt ivadék megmentése és az anyamederbe való visszahelyezése esetén a mentett mennyiség felével az ivadékkihelyezési kötelezettségük csökkenthető legyen.** Mindezekben túlmenően lehetővé tette a bérlők számára, hogy az önként vállalt túlnépesítés indokolt eseteiben a költségek felét is levonhatták a bérösszegből.

Az 1945—46. években a természetes vizek behalásításának problémáját azért nem lehetett megoldani, mivel a tógazdaságok hozama oly kevés volt, hogy abból csak a tógazdaságok legszükségesebb igényeinek kielégítése volt lehetséges, tehát elsősorban erre a célra kellett minden erőt összpontosítani, ugyanis a tógazdaságok természetes hozama holdanként 50—150 kg-ra tehető. Ezzel szemben a természetes vizek hozama ennek csak mintegy tized ill. harmincad része.

Az elmúlt évben biztosítottuk a tógazdasági ivadékszükségletet. Ez évben feladattá vált tehát a természetes vizeink behalásításához szükséges ivadék biztosítása. Ezért a folyó évben a földművelésügyi miniszter utasítást adott az Állami Hal- és Nádgazdasági Üzemeknek, hogy a tógazdasági szükségleten felül — a piaci termelés rovására is — biztosítsa a természetes vizek kötelező halasításához szükséges ivadékmennyiséget, sőt azon túlmenően termeljen ivadékokat, mert a **helyesen működő haszonbérloket még állami — természetbeni — támogatásban is kívánta részesíteni.** Az ivadéktermelés a kívánt mértékben megtörtént és annak árát a földművelésügyi miniszter — régebben a piaci ponty árának 1,5—2 szeresében kialakult szokványos kereskedelmi ár helyett — kilónként 7.— Ft-ban állapította meg.

Míg az államkincstár a legnagyobb körültekintéssel készült fel az idei őszi ivadékkihelyezés lebonyolítására, addig a szövetkezetek és más bérlők közül számosan nagyfokú megnemértést tanúsítottak és előkészületlenek voltak. Alig volt szövetkezet, amely gondoskodott volna arról, hogy a halasítás költségei teljes egészében rendelkezésre álljanak. Többen csak részben, mások viszont egyáltalában nem gondoskodtak a szerződésben előírt kötelező halasítás költségeinek tartalékolásáról, annak ellenére, hogy magatartásukat az évközi fogás nem indokolta. Sokan különböző kibúvót kerestek arra, hogy a kötelező ivadékkihelyezést elkerülhessék, vagy legalább is a jövő év tavaszára kinyújthassák. Erre rendszerint elfogadhatatlan ürügyeket használtak fel (pl. kubikgödörökből mentett törpeharcsának és sügérnek a

kötelező kihelyezés mennyiségébe való beszámítását kérték, vagy **holtágaikban lévő ivadékokat törvényellenesen kifogtak** és más szakaszokba kívántak áthelyezni, stb.).

Míndezenk ellenére az államkincstár messzemenő segítőkészséggel teremtette meg az ivadékkihelyezés lehetőségét, még abban az esetben is, ha annak árát a haszonbérló önhibáján kívül nem volt képes teljes egészében azonnal megfizetni. Ilyen módon vált lehetővé a f. év őszén, vagy az őszi kihelyezést feltétlenül gátló kedvezőtlen viszonyok esetében legkésőbb 1948. év tavaszán összesen mintegy 5—6 vagon **nemes pontyivadéknak a természetes vizekbe való kihelyezése**. Ebből a mennyiségből kb. 1.5—2 vagon államsegélyként fog kiosztásra kerülni azok között, akik ivadékkihelyezési kötelezettségüknek vonakodás nélkül eleget tettek és ezzel beigazolták azt, hogy a juttatott államsegély **nem téved helytelen útra és segélyezésük indokolt**.

Rá kell mutatnunk arra, hogy az általános rossz képpel szemben, egyes szövetkezetek és egyéni bérlők a legteljesebb mértékben **megértették a halasításban számukra rejlő nagyhorderejű előnyöket** és nemcsak a kötelező ivadék árát biztosították idejében, hanem azon túlmenően **lényeges mennyiségű túlnépesítési igényt is jelentettek be**. Ezek közül elsősorban meg kell említenünk a Velencei, Szegedi, Csongrádi, Esztergom—Komáromi és Hódmezővásárhelyi Halászati Szövetkezeteket, valamint a Soroksári Dunaági Horgászegyesületeket. Ezek közül azoknál, akiknek vízterületén megfelelő vízmélységek állanak rendelkezésre, az ivadék kihelyezése **december közepéig már le is bonyolódott**.

Míndezezből megállapítható, hogy az államkincstárnak a f. évben megindított és részben máris végrehajtott ivadékkihelyezési akciója **oly nagymérvű, melyhez fogható a múltban alig fordult elő**. Ez azonban csak első lépés a kormányzat részéről a természetes vizek halállományának feljavítása érdekében tervezett halasítási programja terén. Az akciót a jövőben fokozott mértékben kívánja folytatni. Tavasszal nagyarányú süllyfészkek kihelyezés követi az őszi ponty-halasztást és a Balaton halállományának fejlesztésére megindított nagyszabású akcióval karöltve a természetes vizek halállományának színvonalát is hatalmas mértékben kívánja az államkincstár jöközni, hogy ezáltal egyrészt a halászattal foglalkozók jobb megélhetését biztosítsa, másrészt a minél nagyobb mennyiségben kitermelhető hal népelelmezési cikk lehessen a dolgozók asztalán.

Székelyi Árpád főintéző.

Halászati Szövetkezeteink ügyvitele és adminisztrációja

Erdősi Károly

Szövetkezeti látogatásaink és ellenőrzéseink alkalmával számos helyen tapasztaltuk, hogy a szövetkezetek ügyvitele, adminisztrációja hiányos, nem megfelelő a célnak, vagy sokszor ami még szomorúbb, hiányzik. Az előbbieket az ismeretek hiányára vezethetők vissza, míg az utóbbi esetben feltétlenül szándékosság látszik. Ez nemcsak súlyos mulasztás, hanem bűn is a közösséggel szemben, melynek súlyos következményei lehetnek. E cikkemben legelsősorban a szövetkezetek **igazgatóságának súlyos felelősségére** szeretném felhívni a figyelmet.

Meg kell állapítanunk, hogy a halászati szövetkezetek nyilvános számadásra kötelezett cégek és így a Kereskedelmi Törvényben, továbbá a Szövetkezeti Törvényben előírtaknak mindenben meg kell felelniök.

A Halászati Szövetkezeti Központ tanfolyamán tartott előadásaimban már ismerttettem mindazokat az elemi kötelességeket, melyeket az igazgatóságnak szem előtt kell tartania. Az előadásaimnak maradandó nyomaként most ismertetni fogom az ügyvitellel kapcsolatos általános tudnivalókat és teendőket, tehát nem a maximumot fogom ismertetni, hanem csak azt, ami feltétlenül szükséges ahhoz, hogy egyrészt a szövetkezet könyvvezetéséből bármikor meg lehessen állapítani annak vagyoni állapotát, másrészt, hogy a felügyelőbizottság a Szövetkezeti Törvényben előírt ellenőrzést teljes felelősséggel végezhesse.

Az adóhatóságoknak ellenőrzési jogáról most nem is tesztek említést, mert ezzel többé-kevésbé minden szövetkezet az eddigiek folyamán megismerkedhetett és tapasztalhatta, mennyire jó lett volna egy megfelelő könyvelés, hogy abból a szükséges adatokat kis fáradsággal és könnyűszerrel kivehették volna. Ha pedig ilyen nem áll rendelkezésre, sokszor igen súlyos hátrányok, bírságok származhatnak belőle.

A könyvvezetési kötelezettségre sok helyen olyan kijelentések hangzottak el, hogy „Tőlünk kis szövetkezetektől, kétkezi halásztól túlon túl sok adminisztrációt kívánnak a hatóságok, amire mi képtelenek vagyunk.” Amikor Szövetkezeti Törvényt előírta azt, hogy minden szövetkezetnek ügyvezetőt kell alkalmaznia, ugyanis az a cél vezette, hogy ezeket a nehézségeket ilyenképpen megoldhatóvá tegye. Itt hozzá

kell tennünk azt, hogy az ügyvezetőnek feltétlenül olyan képességekkel kell rendelkeznie, hogy a szövetkezet ügyvitelét felelősségteljesen el is tudja látni. **Az ügyvezető munkájáért az igazgatóság a felelős**, tehát minckenkor számon kell kérni tőle. Ha súlyosabb mulasztásokat követ el, azonnali hatályú felmondásnak van helye. Az igazgatóság tehát azzal nem érvelhet, hogy az ügyvezető munkáját hanyagul végezte és azért ők nem lehetnek felelősek. Hibák így is előfordulhatnak, de ezeket a Központ a szükségszerű ellenőrzések alkalmával kiküszöböli, illetve kijavítja.

Előjáróban tehát az a kérdés, hogy: „Ha már vezetni kell könyveket, melyeket is vezessünk?”

Rangsort itt nem állapíthatunk meg, mert mindegyik egyformán fontos. Az alábbiakban összefoglalóan ismertetem mindazokat a könyveket, melyekre a szövetkezeteinknek szükségük van, illetve lehet, oly módon, hogy azt az egyszerű halász is megérthesse.

Pénztárkönyv. (Ebbe a bevételek és kiadások kerülnek időrendi sorrendbe.)

Napló, (melybe mindazok a tételek kerülnek, melyek nem okoznak pénzbeli változást; például a vevő postatakarékpénztári folyószámlánk javára fizeti be a szállított hal ellenértékét.)

Főkönyv, (ahová a pénztárnak és naplónak eseményei főkönyvi számlák szerint a gyűjtött forgalma kerül havonta egyszer. Ennek a könyvnek és a leltárnak az adatai figyelembevételével állapítjuk meg az üzleti év eredményét.)

Folyószámlakönyv. (Ez segédkönyv a természetes és jogi személyekkel előfordult üzleti események rögzítésére.)

Tagnyilvántartókönyv, (melybe minden szövetkezeti tag neve és a rávonatkozó adatok az alapszabályokban lefektetett módon irandók be.)

Raktárkönyv (csak ott kell, ahol szövetkezeti közös értékesítés folyik a bejött és kiment áruk részére.)

Panaszkönyv. (Ezt a Szövetkezeti Törvény írja elő, melybe — mint ahogy a neve is mutatja — mindazok a panaszok vezetendők be, melyek felmerülnek egymás között, vagy a szövetkezettel szemben.)

Halfogási könyv. (Ennek lelkiismeretes vezetése mindenkre egyformán kötelező. Közlöm, hogy adókievetési alapul nem ez szolgál. Ebbe a halfogási könyvbe a fogásokat illetve az adatokat naponként kell bevezetni.)

Haleladási könyv (vezetendő minden értékesítésnél. Tehát minden egyes egyén vezet haleladási könyvet, ha maga értékesíti a halat; ha azonban a csoport közösen értékesíti a halat, akkor csoportonként csak egy könyvet kell vezetni. Az értékesítéssel megbízott egyén a halfogási könyvben a hal átvételét aláírásával igazolja.)

Megállapítottuk szövetkezeteinknél azt, hogy ahol becsületes munka folyik, és a szövetkezet érdekeit is szem előtt tartják, ott az eredmény kielégítő, vagy megfelelő. Ahol pedig a minimális követelmények nincsenek meg, ott a szövetkezeti élet kátyúba jutott, kötelezettségeinek eleget tenni nem tudnak s amikor a bérfizetés ideje elkövetkezik, sajnos még ma is kalappal szedik össze a pénzt. Ma már mindenki beláthatja, hogy ennek az áldatlan állapotnak **haladéktalanul meg kell szünnie**, hiszen most az ebből származott terhet és hátrányt eddig is eléggé tapasztalhatják a szövetkezet tagjai és vezetői. Helyes az, hogy a halfogási eredmények figyelembevételével, százalékos arányban állapítják meg a beszolgáltatás mérvét. A helyi adottságok és viszonyok figyelembevételével. A helyes gazdálkodáshoz a szövetkezet igazgatóságának össze kell állítania egy költségvetést és ennek megfelelően a százalékot kell megállapítania, mely elegendő lesz a költségvetés fedezésére. Ez a százalékos arány általában 20—30% szokott lenni, mely arányt az üzleti év elteltével szükségszerűen meg lehet változtatni. Ebből a százalékos beszolgáltatásból a szövetkezet mindazokat a kiadásokat tartozik fedezni, amik a szövetkezet fenntartását biztosítják.

Az ügykezelésben általában szabály az, hogy minden esemény igazolására **bizonysolat**-ok álljanak rendelkezésre. Nem vételezhető be és nem helyezhető kiadásba egyetlen egy összeg sem, ha erre szabályszerű be- vagy kiutalás nem történt, mert olykor egy összegnek az elfogadásából a szövetkezetre súlyos kötelezettségek származhatnak és jogtalan kiutalásból súlyos felelősség hármlik a kiutalóra. Így mindig kellően meg kell fontolni a pénz elfogadását vagy kiutalását. Leghelyesebb az, ha egy vagy két felelős egyén a be- és kiutalásokat ellenőrzi és azt névaláírásával igazolja. Ezeket a bizonylatokat sorszámmal kell ellátni és gondosan megőrizni, hogy szükség esetén bizonyítani lehessen velük.

A levelezés részére **iktatókönyv**-et kell vezetni, mibe a beérkező és válaszlevelezést az érkezés és elküldés sorrendjében számmal és kelettel kell ellátni. A válasz és kimenő levelekről másolatot kell készíteni és azt irattárban meg kell

örizni. A pénztárállományt a forgalomhoz képest havonként többször — előzetes bejelentés nélkül — az arra illetékeseknek ellenőrizniök kell és az eredményről jegyzőkönyvet kell készíteni. A pénztáros az átvett pénzről, vagy értékről **nyugtá-t** vagy **elismervény-t** tartozik adni. **Ilyet minden szövetkezeti tag — ha nem kapna — követeljen.** Ez vonatkozik arra is, ha a szövetkezeti tag a szövetkezettől kap pénzt vagy értéket. Nyugtát vagy elismervényt visszaadni, illetve kicserélni nem szabad. A bizonylatnak mindenkor az irattárban van a helye. Látszólag bizonylat nélkül könyvelünk akkor, ha a könyvelő a könyvelési eseménynek megfelelő bizonylatot saját maga állítja ki, de akkor arra megfelelő alapnak vagy rendelkezésnek kell lennie.

Itt szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy meg lehessen alapítani a egyes szövetkezeti tagoknak a beszolgáltatás mérvét, minden esetben az esedékes összeggel esedékességkor kell megterhelni és a teljesített fizetésekkel elismerni. Célszerű a folyószámlakönyvben lévő számlájukon feltüntetni, hogy mettől meddig, milyen kötelezettségek alapján tartoznak fizetni. Ellenőrzés szempontjából jól teszi a szövetkezeti tag, ha saját maga is vezet egy nyilvántartást, amelyben feltünteti, hogy mennyit kellett volna befizetnie és mennyit fizetett be. Ez annál is inkább helyes, hogy a második — most folyó — tagrevízió alkalmával a szövetkezet által vezetett nyilvántartásával a saját nyilvántartását össze lehessen hasonlítani és ellenőrizni. Azonkívül minden egyes tag a kifogott hal mennyiségét és fajták szerinti összeállítását minden hónapban szövetkezetének nyújtsa be, hogy az a vízterületnek az egy havi összkitermelését ki tudja mutatni. Olyan szövetkezeteknek, melyek üzleti könyveiket még nem fektették föl, Központunk segítségére van, a könyvet vezető szövetkezeteknek pedig a továbbiak folyamán szívesen ad szaktanácsot.

A következő cikkünkben az egyes speciális könyvelési tételekre fogunk rámutatni.

Ezúton is felhívjuk ama szövetkezetek figyelmét, melyek a központi könyvelést igénybeveszik, hogy **pénztárkönyvük és naplóeseményeik**, nemkülönben forintmérlegük másolatát sürgősen küldjék meg, hogy könyvelésünket kiegészíthessük és zavartalanul végezhessük el. Minden kérdésre ami nem világos a szövetkezetek előtt, készséggel adunk bármikor levélben felvilágosítást.

TÓGAZDASÁGAINK

Írta:

Győrváry Ernő
üzemi igazgató

A második világháború szörnyű pusztítása nem kímélte a tógazdaságokat sem. Magyarország területén lévő cca 20.000 katasztrális hold tógazdaság között jóformán nem akadt egy sem, amelyik teljesen éppen került volna ki az országégésből. Különösen Fejér és Somogyvármegyében lévő tógazdaságok szenvedtek rendkívül súlyos károkat, legtöbbszörük kára 80—90% volt. Súlyosbította a helyzetet az, hogy a műtárgyakban és töltésekben okozott károkon felül egyes tógazdaságok még erősen el is voltak aknásítva, így még csak pusztá megközelítésük is életveszéllyel járt és egyeseknél jár még ma is. Ilyen súlyos körülmények között jelent meg a 600/1945. M. E. és az 5.600/1945. M. E. rendelet, amely kimondotta, hogy a tógazdaságok állami ill. községi tulajdonba kerülnek. A fenti két rendelet szerint a régi tulajdonos birtokában csak akkor maradhat meg tógazdaság, hogyha a tulajdonos ingatlana egyáltalán nem kerül megváltás, vagy elkobzás alá, azonkívül ha a tógazdaság területe 50 katasztrális holdnál kisebb és 15 km-es körzetben sincsen olyan tógazdaság, amelynek hozzászámításával a tógazdaság összterülete eléri az 50 katasztrális holdat.

Kormányzatunk a tógazdaságok igen jelentős nemzetgazdasági értékének tudatában, azok rövid időn belüli okszerűen hasznosíthatósága érdekében, halászati felügyelőségek felállítását rendelte el. A halászati felügyelőségek mint vidéki szervek a Földművelésügyi Minisztérium Vizgazdasági Ügyosztályának vannak segítségére nemcsak a természetes vizeken működő szövetkezetek szervezésében, hanem a tógazdaságok mielőbbi üzembehelyezésénél. Az idézett rendelet kimondotta, hogy a tógazdaságok egyrésze állami üzemi kezelésbe kerül, — ezek közül azonban tekintve az államkincstár nehéz pénzügyi helyzetét —, csak annyi tógazdaság kerülhetett állami üzemi kezelésbe, amennyinek újjáépítését és üzembehelyezését az államkincstár pénzügyi helyzete megengedi. A többi tógazdaságot pedig bérbeadás útján kell hasznosítani. A bérbeadott tógazdaságok mielőbbi újjáépíthetősége miatt a haszonbérbeadásnál figyelembevették a tógazdaság természetes hozamán és helyzeti fekvésén kívül annak állapotát is. Az egyes tógazdaságoknál ugyanis a helyreállítási költség egymástól igen eltérő összeget igényelt. A haszonbér megállapítása tehát úgy történt,

hogy megállapították a kat. holdankénti és évenkénti haszonbért, amiből néhány évre bizonyos engedményt tettek az illető tógazdaság karbahozatalára. Valójában tehát az államkincstár — figyelembevéve a fontos nemzetgazdasági érdeket —, itt is nagy összegekkel járult hozzá a bérbeadott tógazdaságok helyreállításához is. A haszonbérbeadott tógazdaságok bérlőinek köteleességévé tették, hogy a bérelt tógazdaságot lehetőleg már az első évben, legkésőbb azonban a második évben kötelesek újjáépíteni és üzembehelyezni. Az állami üzemi kezelésbe került tógazdasági intézőségek az általuk kezelt tógazdaságokat már az első évben üzembe állították. A rendkívül súlyos pénzügyi helyzetnek és az építkezési anyagok igen nehéz beszerzési lehetőségének ellenére a helyreállítás nemcsak az állami kezelésű tógazdasági intézőségeknél, hanem a bérbeadott tógazdaságoknál is megindult.

Az állami üzemi kezelésű tógazdaságok, mint fentebb említettük, már az 1946. évben teljesen, a bérbeadott tógazdaságoknak pedig igen jelentős részét annyira helyreállították, hogy kihelyezésre alkalmassá váltak. Az 1946. évi kihelyezési idő elérkeztekor azonban ismét súlyos nehézség merült fel. Kiderült, hogy az 1945-ös évben — igen kevés kivételtől eltekintve — csak egyedül az állami üzemi tógazdaságok dombóvárkörnyéki intézőségének sikerült olyan nagyobb mennyiségű pontyivadékok termelnie, amely a saját szükségletét erősen túlhaladta. Ezen többlet ivadék-készletet a Földművelésügyi Minisztérium rendelkezésére a bérbeadott tógazdaságok benépesítésére osztották ki úgy, hogy az ivadékok, illetve az ellenértéket csak egy év után, vagyis az első termelési év befejeztével kellett az igénylőknek az üzemi tógazdaságok részére visszafizetni. Ebben az időben az élő hal szállításához szükséges szállítóeszközök beszerzése majdnem leküzdhetetlen akadályokba ütközött, különösen magánosok részére. Ezért az állami üzemi tógazdaságok az egyes igénylők kívánságára az igényelt ivadékokat nemcsak kiadták, hanem teljesen le is szállították a tógazdasághoz. A helyszínre szállítást egy, vagy két tógazdasági bérlő kivetelével mind-egyik igénylő kérte. Olyan igénylő nem akadhatott, akinek részére a tógazdasági üzemi intézőség ne szállított volna. Tekintettel azonban arra, hogy ez időben úgysem állott rendelkezésre elegendő takarmány haeltetésre, így a népesítés, takarmány-hiány miatt a rendszerl gyerebben történt. Az állami üzemi tógazdaság így is 500 q-n felüli egy és két nyaras ivadékokat osztott ki, illetve szállított szerte az országban benépesítésre. Az így lebonyolított benépesítés figyelembevételével az 1946-os évben a tógazdaságok kezelőinek igen sok nehézséggel kellett megküzdeniök. A takarmányhiány, az igen nagyszámú halászati kihágás, legfőképpen pedig a rendkívül nagy aszálykár a tógazdaságok 1946. évi jövedelmezőségét igen meggyengítették. Az őszi lehalászási eredmény ezek után országosan igen gyenge volt. Nemcsak a kataszteri holdankénti átlag volt igen alacsony, hanem a piaci halak átlagsúlya is. De még talán ennél is súlyosabb volt az, hogy az ivadéktermés az 1946-os évben is igen alacsony volt. Bár ebben az évben sokkal több haszonbérbeadott tógazdaságban volt ivadéktermés, mint az előbbiben, ennek ellenére az 1947. évi népesítési szükségletet a haszonbérlők egy része mégsem tudta sajátjából fedezni. E hiány növeléséhez igen nagy mértékben hozzájárult a tavaszi országos árvíz. Az ország igen sok helyén az árvíz vitte el a megtermelt ivadékokat. A rendkívül nagyméretű, s az egész országra kiterjedő árvíz igen súlyos károkat okozott az egyes tógazdaságok mütárgyaiban, töltéseiben és telelőiben. Különösen éppen azokat a tógazdaságokat érte a legnagyobb kár, amelyeknél az újjáépítést a leggyorsabb ütemben végezték az 1946-os évben. Ezek közé tartoztak elsősorban az állami üzemi tógazdasági intézőségek is. Az újonnan épített töltéseket az óriási erővel lezuhanó áradat könnyebben bontotta meg és sodorta magával. Az árvíz okozta pénzügyi kárt még súlyosbította az, hogy az árvíz elvonulása után lehetett csak az erős kárt szenvedett töltések és mütárgyak helyreállításához hozzákezdeni és így mindaddig nem lehetett a tavaszi ivadékok kihelyezni, míg a töltés és mütárgy-javítási munkálatok el nem készültek. Az árvíz még azoknak a tógazdaságoknak a kihelyezését is visszavetette, ahol töltésekben és mütárgyakban csak igen kevés volt a kár, mert ezeknél is fennállott a kihelyezést akadályozó körülmény, hogy a felázott, vagy elmosott utakon nem lehetett a tavakat, illetve telelőket járművekkel megközelíteni. Ezért a tavaszi kihelyezés a legtöbb tógazdaságban erősen megkésett. Tekintettel arra, — mint fentebb is említettük —, hogy az 1946. évi ivadéktermés sem fedezte az országos szükségletet a haszonbérbeadott tavaknál, így a folyó évben is az állami üzemi tógazdasági intézőségek, különösen a biharugrai és ismét a dombóvárkörnyéki cca 900 q ivadékokat adtak ki és szállítottak el helyszínre. Remélhetően a folyó évi kihelyezés sokkal szerencsésebb lesz a múlt évinél és a sokat szenvedett tógazdaságok végre a folyó évben magasabb terméssel és több jövedelemmel tudnak szerepelni. A folyó évben az ország területén lévő tógazdaságoknak cca 70—80%-a már teljes üzemmól dolgozik, így joggal remélhető, hogy a haltermelési eredmény az ország lakosságának élelmezésénél jelentős mértékben esik számításba, sőt a külföldi őszi export révén jelentős valutához juttatja a magyar államkincstárt.

„A JÓ SZÖVETKEZET“

— Egy kis közvéleménykutatás —

Természetes vizeink halászatának jövő sorsa, boldogulása tetemes részben a szövetkezetek helyes működésétől függ. Nem közömbös, hogy a halászati szövetkezetek kérdését állandóan felszínen tartjuk, javítsunk ott, ahol javítani kell, utat, irányt mutassunk, kialakítsuk az egészséges szövetkezeti szellemet, amely legfőbb lendítőkereke a további fejlődésnek.

A HALÁSZAT hasábjain máris több cikk látott napvilágot, amelyek ezzel a kérdéssel foglalkoztak, de nagy lépésekkel vitte előre a szövetkezetek ügyét a tavasszal megrendezett négynapos központi tanfolyam is. Mindennek eredménye — reméljük — a gyakorlatban fog jelentkezni, mindazonáltal kíváncsiak voltunk rá: milyen v i s s z h a n g o t váltottak ki halászaink közt a megjelent cikkek és az elhangzott beszédek, ezért egy kis közvéleménykutatást rendeztünk.

A feladott kérdés az volt: mondják meg röviden, egy mondatban összefoglalva, hogy mit értenek a szövetkezet „helyes működése“ alatt, hogy tehát véleményük szerint melyik a „jó szövetkezet“.

A beérkezett válaszok közül — a magunk kiegészítő megjegyzései, vagy mondjuk, kritikája kapcsán — itt közlünk néhányat, amelyek felfogásunk szerint legjobban megközelítették a fogalmat.

1. „Jó szövetkezet az, amelyik a törvény és az alapszabályok betartásával működik.“ — Helyes. A törvény és az alapszabály betartása elkerülhetetlen, de ez még nem minden. A törvény és az alapszabály a szövetkezet működésének csak jogi kereteit szabják meg. Ezek a keretek igen tágak s szinte minden szövetkezetnél más és más tartalommal tölthetők el a szövetkezet tárgya (termelő, fogyasztó, beszerzési, stb. szövetkezet) és még az azonos tárgy mellett is a szövetkezet sajátos viszonyai, adottságai, lehetőségei szerint. A törvény és az alapszabályok holt betűinek takarója alatt elképzelhető a legfantasztikusabb álszövetkezet is. Hogy egy kirtvó példával éljünk: a Belvárosi Betörők Bandája valami hangzatos fedőnév alatt (mondjuk Belvárosi Beszerző Szövetkezet néven) szövetkezetet alapít. Minden „stimmel“: kifogástalanul megalakultak, szabályszerűen bejegyeztették cégüket, az igazgatósági ülések összehívása, a mérleg összeállítása pontosan úgy történik, amint azt a rendelkezések előírják, az egyforma jogokra és köteleességekre kinosan ügyelnek — csak éppen a számlák és a könyvelésük hamis, csak éppen adócsalók, csak éppen falbontó betörők, a gazdasági élet kártékony férgéi. Persze előbb-utóbb hurokra kerülnek, de káros működésüket ideig-óráig a „törvényi védelme“ alá tudták helyezni. — A formások mögött tehát keressük a lényegyet, a törvény betűi mögött a szándékot (intenciót), amelyet a törvény céloz. A halászati szövetkezeteknél ez a cél, ez a szándék kettős: 1. Szociális, 2. gazdasági. A szociális cél az eddig elnyomatásban élt dolgozó halászkisemberek felszabadítása, anyagi felemelkedésük előmozdítása. A gazdasági cél: a felszabaduló nagy erőknak az ésszerű (racionális) termelésbe való bekapcsolása, a rendszeretlen rablógazdálkodás felváltása egy olyan gazdálkodással, amely kiüresedett folyóvizeink benépesedését, mennyiségileg és minőségileg jobb halállományt, a halásznak több keresetet, az egész nemzetgazdaságnak pedig több értéket eredményez. Ha a szövetkezet ebben a szellemben dolgozik, akkor jó szövetkezet. — Elképzelhető olyan szövetkezet is, amelyik minden tekintetben a törvények és alapszabályok betartásával működik, de pl. uzsorás, vagy uzsorások karmai közé került. Ők pénzlik (finanszírozzák) a szövetkezetet, de közben mindent lefölnöznek s állandó akadályai a helyes társasgazdálkodás kialakulásának. — Szövetkezetet csak szövetkezeti emberekkel lehet csinálni. Minden törvény és szabály elégtelen ott, ahol nincs jelen a szövetkezeti lélek.

2. „Jó halászati szövetkezet az, amelynek minden tagja együttműködik.“ — Nagyon helyes! A válaszadó ezalatt bizonyára a társasgazdálkodást érti. Nem szövetkezet az, amelyben mindenki a maga szakállára dolgozik. Ahol az a szellem uralkodik, hogy „aki bírja, az marja“. Ahol a fogásokat letagadják, ahol a szövetkezet fenntartásához szükséges hozzájárulást nem fizetik be. Pedig ha tudnák, hogy ezzel saját maguknak okoznak kárt, merthízen éppen ez a körülmény nyújt csábító alkalmat egyes spekulánsoknak arra, hogy a szövetkezetet megnyergeljék. Mindig akad ugyanis valaki, — ha belülről nem, akkor kívülről, — aki hajlandó a szövetkezetnek „előleget“ nyújtani a bérek kifizetésére és az egyéb költségekre. Mondani sem kell, hogy az ilyen szövetkezet előbb-utóbb a nagylelkű férfú járszalagjára kerül és minden önállóságát elveszti. Ahol társasgazdálkodás folyik, ott a szövetkezetet is az összesség tartja fenn. A társasgazdálkodás a szövetkezet függetlenségének, cselekvési szabadságának és így előmenetelének záloga.

3. „A jó szövetkezet — annyi mint: jó vezetőség!“. — Ebben is sok igazság van. Jó vezetés nélkül a társaság szétszéled, mint a pásztor nélküli nyáj. Ki a jó vezető?

Jo vezető az, aki a munkát nem egyéni előnyökért vállalta, sőt ha kell, áldozatokat is hajlandó vállalni a cél érdekében. A jó vezető nem sajnálja az időt és a fáradságot, mert tudja, hogy annak jutalmát megtalálja a hálás emlékezetben, amelyet az emberek szívében épített magának. Viszont a tagoktól megkívánható, hogy ha megtalálták a maguk kipróbált vezetőségét, azzal szemben megbecsüléssel viseltessenek és minden kis személyi kérdésről, vagy vélt sérelemből ne csináljanak kabinetkérdést. A vezetőség iránti megbecsülés alapja a fegyelemnek és a nyugodt termelómunkának.

Ez a néhány válasz is azt mutatja, hogy halászaink megértették a kor szavát és komolyan veszik azokat a feladatokat, amelyeket a szövetkezeti elkötelezettség hárt rájuk.

Megindult a pontyexport

Örömmel jelenthetjük a HALÁSZAT olvasóinak, hogy háromévi kényszerű szünetelés után a magyar ponty ismét megjelent a külföldi piacon. Ha meggondoljuk, hogy a háború pusztításai után milyen állapotban voltak tógazdaságaink és mily mértékben mentek tönkre szállítóeszközeink, úgy ez az eredmény jogos meglepéssel tölthet el bennünket. Ezidőszent csak a csehszlovák piac volt bekapcsolható a magyar ponty fogyasztói közé és a **Magyar Haltenyésztők Értékesítő Részvénytársasága** a legelső exportőrök között is úgyszólván az első volt, mely élt a közelmúltban megkötött magyar-csehszlovák kereskedelmi szerződés adta kiviteli lehetőséggel. A csehszlovák piacon elérhető árak ugyan alatta maradnak a belföldi pontyáraknak, de a jövő szempontjából nagyon fontos volt, hogy korábbi piacaink visszahódítását a külföldi versennyel szemben megkezdjük. Az árnyó következtében előálló áldozatokat a közösség érdekében a saját kezelésben levő Állami Tógazdaságok és a Magyar Tógazdaságok és Halkereskedelmi Részvénytársaságnak bérbeadott tógazdaságok azonos arányban vállalták és ezzel a szükséges mértékben tehermentesítették a piacot az időszaki túltelítettségtől. Reméljük, hogy a jövőben sikerülni fog a magyar hal külföldi piacait tovább kiszélesíteni és csökkenteni a kivittelé járó áldozatokat.

Időszerű teendők a tógazdaságokban

A lehalásztást befejeztük, termésünket betakarítottuk. Ténykedésünk a továbbiakban elsősorban arra irányul, hogy halállományunkat a tél viszontagságaitól megóvjuk, piaci halainkat pedig értékesítve, elszállítsuk.

Eghajlatunk szeszélyes, egyaránt lehet enyhe december, valamint hófúvások zord idő. Rossz időjárás mellett a halszállítás nemcsak nehezebb, de költségesebb is. **A halfogyasztás és így a halszállítás tekintélyes része esik december hóra.** Az időjárásra befolyást nem gyakorolhatunk de az a tógazda tudásán, tapasztalatán, körültekintésén múlik, hogy a szállításokat kedvezőtlen időjárás mellett is lebonyolítsa, halait pedig károsodás nélkül átteleltesse. A halállomány teleltetésének biztosítása, valamint a téli halszállítás, minden mást megelőzve kerül előtérbe.

Mostani számunkban a **halszállítást** érintjük, míg a telelők, tavak téli kezelésével a legközelebbi számban foglalkozunk.

A tenyésztett halak közül a süllőt, valamint pisztrángsügért jegelve, míg a többit élve szállítjuk. A halnak rendeltetési helyére élve, egészségesen kell megérkeznie. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a halat sérülés, nyomás, fagyásmentesen, egészséges és friss állapotban raktuk be a halszállító vagonba, vagy autóra. Vevőnk is csak úgy viselkedik bizalommal irántunk, ha fenti feltételeknek teljes egészében eleget tettünk.

Jégmentes telelőknél könnyű a halakat hálóval kifogni. Esetleg a telelők vízmagasságát is süllyesztjük. Kisebb gazdaságokban szokásos a víz teljes leengedése és a halak összeszákolása. Ez esetben ügyelni kell, hogy a halak ne legyenek sárosak, s szemét ne kerüljön a halakkal a mérőkosárba. Amíg gyenge a fagy, a telelők kijegélése, esetleg a jég ledobása könnyű. Hosszantartó erős fagyoknál azonban a jég vastagsága elérheti a 70 centiméter vastagságot, sőt kivételesen még többet is. Ilyenkor a szállítás már nagy munkával és lényeges költséggel jár. A telelőn a jeget körül kell vágni, úgyelve arra, hogy az ne közvetlenül a partszélen történjen. Ez esetben a vezetőfák akadnának és a húzás nehezkés lenne. A jeget 10—30 cm. szélességben vágjuk ki, s a kivágott jeget a teleltető partjaira dobáljuk. A telelő egyik sarkában kisebb nyílást készítünk, ahol a húzóhálót be tudjuk helyezni, s a szélességben vele szemben fekvő másik sarokig kifeszítjük. A telelő hosszában szembenfekvő másik sarokban nagyobb — néhány négyzetméter nagyságú — léket vágunk, ahová a hálót a kifogott halakkal együtt kihúzzuk. Megfelelő viszonyok mellett esetleg a balatoni téli halászatnál szokásos módszert alkalmazzuk. Lényeges munka

takarítható meg, ha a teelő körüljelése helyett csak kis lékeket vágunk a háló irányítására. Lehet a teelőnek csak egyrészt körüljelni, s a ki nem jelelt részen a jég ütögetésével a halakat a kijelent rész alá hajtani. Ez főleg ott megfelelő módszer, ahol a teelőből a halaknak csak egy részét akarjuk kifogni. A jelelésre fejszét, jégfejszét és jégfűrész használunk.

A halakat a jég alól is tökéletesen ki lehet venni. Ennek azonban előfeltétele, hogy a teelők fenekeli simák és növényzet mentesek legyenek, megfelelő felszereléssel és begyakorlott emberekkel rendelkezünk. Jég alól könnyen kifogható a süllő, compó és kárász. A ponty ravasz, minden lehetőséget kihasznál a menekülésre. Legnehezebb a harcsát kifogni, mert az gödröket készít és a háló felette elsiklik.

Eredményesebbé tehetjük a hálózást, ha nehezéket alkalmazunk, mert így a háló (ina) végigseprí a teeltető fenekét. Erre a célra a lánc nagyon bevált, ha az olyan hosszú, hogy a teelő egész szélességét átéri. A hálót egyenletesen, lassan kell húzni. Ha sietnek, megállnak vagy elakad húzás közben, a hal egyrésze elszökik. A kiemelő lék felé történő kanyarodásnál különösen kell ügyelni, mert leggyakrabban ott szökik vissza a hal. Különösen, ha a vezérfák „apacsok” nem voltak jól leszorítva. A halász álljon csáklával készen, hogy segíteni tudjon a hálón, ha az elakad. Rendszerint egy darab jég, mely a jégtáblához fagyott, vagy a jég egy részének süllyedése okozza az elakadást. Ebben az esetben kitapogattja a halász a csáklával, hol akadt el a háló, azt visszahúzza és lenyomva igyekszik kikerülni az újabb elakadást. A háló mozgásával is igyekszünk segíteni. A háló legyen arányban a teelő szélességével és mélységével.

A háló kihúzása után ügyeljünk arra, hogy — amennyiben ugyanazon, vagy más teelőben megítélésünk szerint még újabb húzásra szükségünk lesz, — az egész háló és kötélzet víz alatt maradjon. Erős fagyban ugyanis kőkeményre fagy pillanatok alatt és a megmerevedett hálót nehézkes ismét a jég alá helyezni.

A teelő kivágásánál a jeget bármily gondosan szórjuk is ki, egyrésze annak a jégtábla alá kerül. A háló ezeket kihúzza, s minthogy fajsúlyuknál fogva a víz színén maradnak, a hálóból könnyen kiszakolhatók. Mielőtt a hal kimeréséhez kezdünk, ne mulasszuk el a jégdarabok kiszorítását. Nemcsak a halakat sérthetik meg, de a hallal együtt kosárba kerülve, helytelen mérlegelést okoznak. A téli halmérlegelésekre nagy súlyt kell helyezni. Sár, hó, a halról lecsöpögő és a kosárra fagyó víz mind figyelembe veendő a valóságos halsúly megállapításánál. Helyes eljárás, ha azokat a helyeket, ahová a mérőkosarakat helyezük, a hótól megtisztítjuk, sárnál pedig a kosarakat deszkákra állítjuk. A kosárra fagyó víz miatt azok súlya változik, célszerű a mérőkosarakat gyakran változtatni. A tógazda némi gyakorlat után rájön, hogy télen fagyban bővebben kell, hogy mérjen. Erősebb fagyban takarjuk le a halat tartalmazó kosarat. Körülményes a víz alá tartott kosarat megrakni, s az sok vizet vesz fel, a halsúly megállapítása tehát kétséges. Célszerűbb hidegben a számozástól eltekinteni, s csak átlagsúlyméréseket végezni.

A tóban tároló halakra — ha mód van rá — adjunk átfolyást. Ettől függetlenül a jelést (lékelést) rendszeresen végezzük. A jelésen, szállításon kívül, ha az időjárás megengedi, folytatjuk gazdaságunkban a munkákat. Minden a tél folyamán elvégzett munka jövő évi termelésünket viszi egy lépéssel előbbre.

Oeconomó György.

A Magyar Országos Horgász Szövetség november 16-án tartotta meg tisztújító közgyűlését a VI., Benczur-u. 27 szám alatti Póstás Szakszervezeti Székház közgyűlési termében.

Az újonnan megválasztott tisztikar a következő: **Elnök:** Gyurkovics Károly nemzetgyűlési képviselő.

Társelnökök: Dr. Székely Miklós államtitkár és Dr. Ferenczy Tibor népfőügyész.

Alelnökök: Süle József, Potoczky Dezső, Hillinger Oszkár, Básta Rezső, Magyar Vilmos, Tatár László. **Főtítkárok:** Müller József. **Títkárok:** Berényi János és Potvocsek János

Az újonnan megválasztott tisztikar nevében Gyurkovics Károly elnök, országgyűlési képviselő, hatásos beszédben ismertette a MOHOSZ célkitűzéseit a dolgozó horgászok érdekében. Egyik legfontosabb teendője a MOHOSZ-nak mondotta, az ország természetes vizeinek, illetve horgász területeinek minél rövidebb időn belül történő intenzív halbetelepítése és halvédelem, azonkívül a horgász egyesületek támogatása, nevelése a horgászatra.

Ismertette továbbá a MOHOSZ alapszabályainak módosítását is, mely szerint a jövőben a Horgász Szövetség tagja eltérően az eddigi rendszertől, csak egyesület lehet, valamint ismertette a közgyűlés tagjai előtt azt a szervezési tervet is, mely lehetővé teszi, hogy az eddigi egyesületen kívül horgászó tagok szintén egyesületbe tömöríthetők válhassanak.

Halászati szakoktatás

Írta:

íj. dr. Szabó Zoltán

Az édesvizek (tógazdaságok és természetes álló-, folyóvizek) tervezéskor és tervezéskor egyszerű halászata tisztán a szakképzettségétől, szakértelmétől, azaz a hozzáértéstől függ. Miként a mezőgazdaságunkban mind a földművelésben, mind a növénytermesztésben és állattenyésztésben képzettség nélkül eredmény nem mutatható fel, aként a halászati termelés, mint elsőrangú fontosságú közhasznú és megélhetést biztosító termelési ágazat improduktív marad hozzáértés nélkül. A haltenyésztés hasonlatos és egyenértékű az állattenyésztéssel. Szakképzettség nélkül a tervszerű termelés rablógazdálkodássá fajul és a mezőgazdaságunk elértéktelenedéséhez, tönkremeneteléhez vezet.

Felismerve a halászati szakképzettség szükségességét, illetékes szerveink nem csak kiadványainkban (szakkönyvek, ismertetések, lapunk útján), hanem alkalomszerűen tanfolyamok megrendezésével, mindenkor a halásztársadalom tudását, hozzáértését igyekeztek gyarapítani a tudományos kísérleti és gyakorlati eredmények fejlődéséhez mérten. A halászati szakoktatás így elsőrangú szerepet tölt be, mivel célja a mezőgazdaságunk eme ágában a halászatban működők látókörének szélesítése az egyszerű gazdálkodás érdekében. A Földművelésügyi Minisztérium most fejezte be a földbirtokreform törvény következményeként halászatunknak nagymunkával járó demokratikus átszervezését. A következő lépés ezután — mint a legközelebbi jövő egyik legfontosabb munkaprogramja — a halászati szakoktatás generális megoldása mindannyiunk részére, akiknek bármilyen irányban szerepünk van a halászat terén.

A jövőben hivatásos halász, halász segéd, halász-mester, valamint tógazdasági gyakornok és intéző, továbbá halászati felügyelő és szövetkezeti irányító csak olyan egyén lehet, aki megfelelő elő- és szakképzettséggel, továbbá kellő gyakorlattal rendelkezik. A halászati szakoktatás tananyagát féltő gonddal és a kitzűött célnak legmegfelelőbbben kell megválasztanunk. A száraz, elméleti kérdéseket számos bemutatás, kísérlet és gyakorlat teszi világossá, érthetővé és könnyen elsajátíthatóvá. A szaktanulmány anyaga a hal és víz kérdését öleli fel minden széttagoltsága ellenére kerek egészet alkotva. Minden tanfolyam előkészítőjét az a tudat hassa át, hogy a halászati szakoktatásban résztvevők ne tanítványok, hanem mesterek legyenek, ne csak alkalmazói és jól-, rosszul végrehajtói a tanultaknak, hanem fejlesztői és hirdetői a tudottaknak.

A fokozatos felépítésű és összefüggő kerek egészet alkotó halászati szakképzés tananyagát vázlatosan ismertetem olvasóinknak, hogy ezután érdeklődésüket felkeltve figyelmüket felhívjam e munka messzemenő jelentőségére.

Figyelemmel kísérjük majd az esőcsepp útját a tengerig, mert eközben megismerkedünk a víz, mint a hal elsőrangú környezetének, továbbá a talaj (szilárd földkéreg) és levegő minden tulajdonságával. Behatóan foglalkozunk a víz életével. Szemünk előtt népesedik be az a különböző növényekkel és állatokkal. Megismerkedünk a halak szerkezetével, testének felépítésével. Megfigyeljük, hogy hogyan táplálkozik, szaporodik, fejlődik és növekszik a hal. Külön-külön megvizsgáljuk a különböző halfajtákat. Megpróbálunk megküzdeni a halak ellenségeivel és orvosolni szeretnénk a beteg halainkat. Külön tanulmányt szentelünk a vizeink okszerű hasznosítására: népesítés, halvédelem, behalásítás, ivadékvédelem, haltenyésztés és hal-

Magyar Haltenyésztők Értékesítő Részvénnytársasága

Igazgatóság: Budapest, IV., Petőfi Sándor-u. 5. Tel.: 180-268 és 381-540.

Levél cím: Budapest 4. Pósfői út 271. Távirati cím: Tógazdaságok.

Üzlet és raktár: Budapest, IX., Csarnok-tér 5. Telefon: 180-207, és

IX., Gönczy Pál-u. 4. Telefon: 184-024.

Elárúsítóhely: Budapest, IX., Központi Vásárcsarnok. Tel.: 180-207.

Szállítási iroda: Budapest, XI., Budaörsi-út (pályaudvar). Tel.: 268-616.

Veszünk és eladunk mindenféle tógazdasági és természetesvízi élő és jégelt halat.

nemesítés, rák-, csiga-, kagyló-, béka- és pióca-tenyésztés, nád-, fűz-, vízibolha-termelés tartozik e kérdéshez többek között. Kipróbáljuk a **halfogásnak** minden eszközét, megtanuljuk azoknak kezelését, karbantartását. Fontos kérdés a **halók konzerválása**. Megismerkedünk a **mesterséges haltenyésztés** minden csínjával-binjával, behatóan foglalkozva a **tógazdaságok termelésével** és üzemtervével. Nemcsak a **halászó szerzők és eszközök elkészítését** fogjuk gyakorolni, hanem a halak, ikrák, és ivadékok élő és jegelt állapotban történő **szállítását** is tudni fogjuk. Beesünk a **halászati iparok** titkaiba is, megkóstoljuk a különböző halkonzerveket és a magyar konyha remekműveit. Bekukkantunk a szövetkezetek és a halkereskedelem **üzleti könyveibe** is. Átlapozzuk a halászatra vonatkozó **jogszabályok** gyűjteményét is. Tapasztalatainkat kiegészítjük a természetrajz és honismeret köréből is arra vonatkozóan, ami az eddig tanultakat kiegészíti, vagy azzal szorosan összefügg. Megnézzük végül a halászat iránításában résztvevő **Intézmények, Szervezetek és Intézetek** életét is.

Ez volna tehát dióhéjban egy-egy szaktanfolyam anyaga, kiegészítve mindez számos vetített álló- és mozgó képpel, helyszíni és tantermi bemutatással, gyakorlattal és vidéki tanulmányúttal.

Természetesen e tananyag a hallgatóság előképzettségétől függően célszerűen változtatható mind terjedelemben, mind tartalomban, mert másként kell kiképezni a halász-segégeket, mint a mestereket, vagy másként kell oktatni a vándortanfolyamok leendő előadóit, mint a tógazdaságok mezőgazdász jellegű leendő intézőit.

Halpenész — Szaprolégna

Az édesvízi halaknak igen gyakori és veszedelmes ellenséges a halpenész, mely évente sok halat pusztít el. A hal elpenészedését különleges penészgombák okozzák, melyek finom (faszzerűen elágazó) fonalakból állanak és alsó gyökérszerű részükkel behatolnak a bőr, gyakran a kötőszövet, sőt az izomzat sejtjei közé is. A penészgombák felső, a hal testéből kiálló végei mint gyapot (vatta) csomók szabadon végződnek, a vízben passzív mozognak és állandóan szaporodnak. Minél finomabb a sejtszövet, annál könnyebben támadja meg a penész. Tehát az ivadékok hamarabb, mint az idősebb halakat. A penész által megtámadott sejtek elhalnak és szétesnek.

A penészgombák igen kicsiny, szabad szemmel nem látható spórák útján szaporodnak, melyeket milliószámra termelnek. A vízbe szóródva annak fertőzőtségét okozzák.

A penész a meleg, lassú folyású, szennyezett, sekély patakokat és tavakat kedveli és itt tenyészik legjobban; de a hidegvízű sebes folyású tiszta patakokban is előfordul. Legtömegesebben a haltartókban, teletőtavakban összezsúfolt halak között lép fel, a nyílt vizekben inkább csak részleges megbetegedést okoz. A halpenész megtelepszik az úszókon, kopoltyún, szemén, hihetetlenül gyorsan fejlődik vastag réteggé, mely sokszor az egész testet belepi. A halpenész majdnem minden halbetegségnek kísérője.

Ez a hal-élősködő a tiszta vízben tartott egészséges felületű testen nem képes megtelepedni. Annak, hogy a halak tömegesen elpusztuljanak, valamilyen másodlagos okának kell lenni. Főleg ott veszélyes, ahol a halakat szorosan összezsúfolva tartják, pl. a teletőkben. Leggyakoribb eset az, hogy a halak az őszi lehalászása alkalmával az esetleges hirtelen hőmérséklet változás következtében beálló meghűlés, valamint a kihelyezés során szerzett mechanikai sérülések, — esetleg — fagyos idő folytán keletkezett bőrsérülésekben a penészgombák megtelepednek. Ez ellen a legjobb védekezés, ha az ivadékok és nagyhalakat is igen gondosan, óvatosan kezeljük és lehalászást, valamint kihelyezést a halak testi épségére lehetőleg vigyázva hajtjuk végre. — A teletetőkből élő halak pontyotüvel és halpiócával való fertőzőtsége is alkalmas a halpenész megtelepedésére, mert a haltetőtől és halpiócától amúgy is legyengült halak sebhelyeiben megtelepedik a penészgomba, minek következtében lassú mozgásúvá lesz a hal, és így vagy a vízi madarak szabad zsákmányává válik, vagy végül is elpusztul.

Kisebb fokú fertőzés a halakat nem zavarja, csak ha a penész a hal testének nagyobb részére kiterjed. A beteg halakon nagy fokú izgatottság és nyugtalanság vehet erőt. Az ilyen beteg hal kövekhez és a vízben levő kemény tárgyakhoz dörzsölködik, hogy ilyen módon szabaduljon az élősködőktől. A penészgombák nemcsak nedvet szívnak az élő állat testéből, hanem mérges anyagot (toxint) is termelnek, mely lassankint elgyengíti a halat és végül meg is öli.

A betegség leggyakrabban a teletetőben üti fel fejét, különösen ha sok a hal ottan — úgy, hogy a víz oxigén tartalma lényegesen csökkent, mert ilyenkor a légzési nehézségekkel küszködő halak ellenálló képessége is kisebb, mint amikor elegendő oxigén áll rendelkezésükre. Kísérletek igazolják, hogy mesterségesen megsebezett ha-

lak még akkor sem betegedtek meg, ha elegendő oxigén jelenlétében a sebekbe szapoléginát oltottak. Viszont ki nem elégitő vizellátás esetében a teletető tavak vízében uralkodó csökkent oxigén-tartalom mellett túlságosan összezsúfolt halak szerfelett hajlamosakká válnak az elpenészesedésre.

A szapoléginás megbetegedés elleni védekezés meglehetősen körülményes és sok esetben nem is vezet kellő eredményre. Különösen áll ez akkor, ha az elsődleges ok a halak meghűlése. Általában a halaknak híg kaliumpermanganát oldatban való fürösztését ajánlják. E célra 100.000-es hígítású kaliumpermanganát oldatot kell készíteni, azonban ügyelni kell arra, hogy a lassan oldódó só teljesen feloldódjék. — Készítése: 1 g kaliumpermanganátot kell 100 liter vízben oldani, a halakat ebben az oldatban 1/2 óráig kell fürösztetni. Ha a gyapot-pamacsra (vatta csomóra) emlékeztető penésztelep nagyon vastag volna, akkor a kaliumpermanganát nem hatol elég mélyen a gombatelepbe, mert már annak felületén elbomlik és a hatást kifejtő felszabaduló oxigén már ott használódik el. Ennek folytán a fertőzés tulajdonképeni fészkeiben, magában a sebben, a kaliumpermanganát hatása már nem érvényesül. Ilyenkor úgy járunk el, hogy a halakat 1:1000 hígítású kaliumpermanganát oldatba mártott gyapot-csomóval (1 g kaliumpermanganát 1 liter vízben oldva), vagy lágy szivaccsal kíméletesen letöröljük és ezáltal távolítjuk el testükről a penésztelepeket. Csak ezután teszük a halakat 1/2 órára 1:100.000 hígítású fürdőbe. A fürdetésnél ügyelni kell arra, hogy túl ne zsúfoljuk a fürdőkádat, 100 liter oldatban legfeljebb 25 kg halat lehet fürdetni. — Az egyszer már használt fürdőoldat újból nem használható fel, mert az gyorsan kimerül; hatását elveszti. Ha a baj nagyon előrehaladott stádiumban van, illetőleg ha ennek elsődleges oka (pl. meghűlés) nagyon elgyöngítette a halakat, akkor az eredmény is kétséges lehet. A penésztől ily módon megszabadított halakat hűtve friss vízbe kell tenni, mert ha visszateszük őket előbbi helyükre, a vízben levő nagymennyiségű spóráktól újból inficiálódhatnak. Ügyelni kell azonban arra, hogy 10%-nál nagyobb hőmérsékleti különbség ne legyen a víz és a fürdető oldat hőmérséklete között, mert a halak újra meghűlhetnek. A kaliumpermanganátnak a tó vizébe való beadagolása és a halaknak ott való fürösztése, hiábavaló kiadás lenne, mert eredményt így elérni nem lehet.

Papp Anna.

Pontyreklám

Jóleső érzéssel köszöntötte a főváros közönsége a hirdetőoszlopokon a régi békeidők nagy sikert elért „Mondja marha mért oly bús” szövegű plakátjának újbóli megjelenését.

Igaz, hogy a marhát ezúttal nem a ponty olcsóbb volta fakasztja a módosított szöveg szerint könnyekre, hanem egyszerűen az, hogy „Újra itt a jó pontyhús”. Fel kellett hívni a fogyasztóközönség figyelmét ismét a pontyfogyasztásra, mert a háború óta arról bizony sok fővárosi háziasszony egyszerűen megfeledkezett.

Az egész magyar haltenyésztés érdekeit szolgáló jelentős propaganda megindítása egyedül a Magyar Haltenyésztők Értékesítő Részvénytársaságának érdeme. Fokozta a propaganda hatását az az ötletes reklámfilm, mely hatásosan „dramatizálja” a plakátot és amelyet szintén a vállalat készítettett és forgattat a fővárosi mozgóképszínházakban.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Lapunk 9—10 számát több új előfizetőknek küldöttük meg, az eddig megjelent számokat pótlólag fogjuk részükre elküldeni. — A lapunk érdekében eredményes propagandát fejtettek ki: Czakó István Szekszárd, Szedzerjei Ákos Budapest, Szentmiklósi József dr. Budapest. Nevezettek támogatását ezúton is köszönjük, jutalom könyveket osztunk ki kö-

zöttük hálánk jeléül. — Október második hetében jutottunk csak hozzá, hogy olvasóink, hirdetőink, megrendelőink és előfizetőink részére a fizetési meghagyást szétküldjük; erre még sokan nem reflektáltak. Kérjük ezúton is őket, hogy ne felejtkezzenek el a lapról. — **Halászok és Szövetkezetek figyelem!** A Halászati Szövetkezeti Központ árjegyzésében foglalt áruk ára változatlan (lásd 9—10 számunk 91 oldala). — **Takarékossági szempontból** e számunk nem jelent meg nagyobb tartalommal, csak 16 oldalal; e miatt több cikkünk és a tartalomjegyzék is kimaradt. Ennek kiadását a januári számhoz tervezzük mellékleltként. — **Halászaik igen fontos teendője a téli időszakban előkészület a nyárra, azaz pl. kosárfonás,**

szerszámok rendbehozatala, hálókonzerválás, jégvermek készítése, jég tárolás, stb. Lapunk következő számaiban e téli munkáról cikkek fognak megjelenni. — **Bálnavadászat.** Nemzetközi megegyezés szerint a déli sarkvidéken a bálnavadászat december 7-től április 7-ig tart. Már Odesszából kifutott a szovjet második expedíció is, mely ilymódon 7 hónapig tartózkodik majd a nyílt tengeren. Az expedíció olyan hajók is résztvesznek, melyek kész konzervgyár számba mennek. A zsákmányul ejtett bálnák között sok olyan akad, melynek súlya a 100 tonnát is meghaladja. (M. Sz. M. T.) — **Limnológusaink figyelmébe!** A világszerte ismert orosz ichtyológus — *L. S. Berg* — most ünnepelte születésének 70. és tudományos működésének 50. évfordulóját. 1876-ban Besszarábiában született és 1895-ben a Dnyeszter halainak tanulmányozásával kezdte meg tudományos munkálkodását. 1897-ben a moszkvai egyetem megbízásából az Ural folyó halait tanulmányozza, majd Kelet-Szibériában és az Aral tónál dolgozott. 1914-ben lett a moszkvai egyetem ichtyológiai profesz-

szora, 1918-ban a pétervári egyetemre került. Több angol, amerikai, cseh, stb. tudományos társaság tagja. Eddigi megjelent irodalmi munkáinak száma 480. (R. J. I. 2.) — **Európa legjobb halastavai Horvátországban voltak, itt egy ha (= 1.7 kat. hold) évi halhozama 400 kg volt, most ezt 700-ra kívánják emelni.** A meglévő 6 tógazdaság összterülete 3.500 ha., ezt pedig 11.500-ra kívánják emelni, ily módon az évi 300 vagonos termelés 800 vagonra fog emelkedni. — **Minden olvasónknak kegyelemteljes karácsonyi ünnepeket és boldog újévet kívánunk a lap szerkesztősége és a nyomdánk vezetősége.**

BARTA LIPÓTNÉ halkereskedő

Telefon: 184-499.

Budapest, IX., Pipa-u. 4.
Központi Vásárcsarnok.

CSERKÉSZBOLT SZÖVETKEZET

Központi iroda: VI., Hajós-u. 14.
125-015. 125-950.

Mindenféle sport-, halász- és
horgász felszerelések.

Üzletei:

Budapest, V., Nagy Sándor-u. 6.
Telefon: 125-010.

Budapest, VIII., Rákóczi-u. 67.
Telefon: 139-248.

32 vidéki városban van lerakat.

SUMONYI TÓGAZDASÁG

Tóth József és társai

HALKERESKEDÉSE

Budapest

IX., Központi Vásárcsarnok.

Telefon: 384-575.

FENYŐ VILMOS

hal- és rák kereskedése

Telefon: 389-133.

Budapest,

IX., Pipa-u. 4.

Halászháló

puha inslég és kötél, hálófonal,
parafa-alattság, rebzsinór minden
mennyiségben kapható

ÁDÁM MIKSA Rt.-nál,

Budapest.

Főüzlet: VII., Thökölyi-út 16. sz.
A keleti pályaudvar indulási ol-
dalával szemközt. Telefon: 425-741.

A lap kiadásáért felelős: *Faragó Sándor.*
Lapzártá: Minden hó utolsó napján.

PRISTER MŰVEK

hydrotechnikai és építő r. t.
Budapest, XII., Maros-utca 6/a.
Telefon: 160-830.

Sado házi kiserítők. Szabadalmazott derítőbetétek, biológiai szennyvizisztítók, szennyvízáttemelő telepek, mélyépítés-vízépítés.

Most kerül sajtó alá!

Ismét megjelenik:

kiváló vadászok és vadászati szakírók
közreműködésével

NIKOLITS GYÖRGY szerkesztésében a

VADÁSZATI ÚTMUTATÓ

1943—1948. évfolyama.

Ha a vadászat és az ezzel kapcsolatos valamennyi elméleti és gyakorlati újabb fejlődéssel együtt akar haladni és az újabb vadászeseményekről értesülni, akkor fizesse elő, vagy rendelje meg a vadásznak e nélkülözhetetlen, hasznos szakkönyvét, mely gazdag és változatos tartalmán kívül sok eredeti felvételt, magyarázó ábrát és rajtot tartalmaz és minden vadászat iránt érdeklődőnek hasznos, szórakoztató és tanulságos olvasmányul szolgál.

E szép, aranyozott díszkötésű, kb. 800 oldal, 277 ábrát és képet tartalmazó kitűnő vadászati szakkönyv előfizetési ára: 45 Forint; megjelenés után bolti ára: 65 Forint lesz.

Megrendelhető a

VADÁSZATI ÚTMUTATÓ kiadóhivatalában, BUDAPEST, VI., Szinyei-Merse-u. 11.

Postacekkszám: 38.466.

Telefon: 122—510.

Kaphatók újra a
HALÁSZAT
könyvei

Főlerakat-főbizományos:

KILIÁN FRIGYES utóda,
m. egyetemi könyvkereskedése.
BUDAPEST, VI., Haris-köz 2.

Steiner Dezső

Hal, vad, baromfi nagyban és kicsinyben.

Rákóczi téri vásárcsarnokban 7-5-ig.
Lakásán: VIII., Horánszky-u. 1. d. u.
5 óra után. Telefon: 135-104.

Pironcsák Irma halkereskedő

Veszek mindenféle
folyóvízi és tavi halat.

Iroda: IX., Imre-u. 4. Telefon: 384-256.

Üzlet: IX., Tolbuchin krt. 1-3. 184-522.

Major János vaskereskedése

horgász és halász cikkek,
vas, acél és háztartási áruk.

VIII., Rákóczi-út 59. Telefon: 139-232.

Hirdessen a HALÁSZAT-ban

A hirdetés ára:

6 cm. széles hirdetés mm-ként 1 Ft.

12 cm. széles hirdetés mm-ként 2 Ft.

ÁRJEGYZÉS. Magyar Haltenyésztők Értékesítő Részvénytársaságának hal-árjegyzése a budapesti nagybani árakról 1947. november hónapban.

Előponty	8.00—12.00 Ft	Csuka	4.00— 9.00 Ft
Jegelt ponty	6.00— 8.00 „	Kárász	4.00— 6.00 „
Harcsa	12.00—14.00 „	Őnhal	5.00— 6.00 „
Fogassüllő	6.00—14.00 „	Fehérhal	1.70— 3.00 „
Kőszüllő	6.00— 7.00 „		

A M. Tájékoztatásügyi Minisztérium 3190/1947. sz. rendelete alapján. Kapisztrán Nyomda, Vác. Felelős: Búzás A